

Adevărata față a lui Ibsen *

În perspectiva istorică pe care o creează o jumătate de veac de la moartea marelui dramaturg norvegian, micul volum intitulat modest *Note despre teatrul lui Ibsen* își propune reconstituirea figurii scriitorului care a reprezentat o adevărată revelație pentru literatura de la sfârșitul secolului trecut. În varietatea interpretărilor de pe poziții principale opuse, care au colorat personalitatea lui H. Ibsen în mod contradictoriu, făcând din el fie un anarhist, fie un aristocrat disprețuitor al maselor, contribuția unei explicații în lumina condițiilor istorice, a semnificației sociale a operei și a concepției sale etice, este singura atitudine obiectiv-științifică.

Urmărind fazele de dezvoltare ale creației ibseniene, autorul prezentului studiu deosebește principalele etape de cristalizare ale dramaturgiei lui Ibsen, în raport cu evenimentele sociale ce le determină. Prima perioadă, care reflectă epoca romantismului național în opere inspirate din istoria și folclorul norvegian (*Războinicii din Helgoland*, *Olafl Lilienkranz* etc.), dovedește că drama istorică e pentru scriitor un refugiu în lumea eroilor din trecut și un prilej de critică severă la adresa contemporanilor (*Pretendenții la coroană*).

Poemele dramatice *Brand* și *Peer Gynt*, care marchează în opera autorului a doua perioadă de dezvoltare, înregistrează ecoul evenimentelor istorice ale epocii, caracterizate prin renașterea „solidarității nordice” în fața pericolului prusac. Așa cum remarcă O. Drimba, în timp ce *Brand* este drama totală abnegații în slujba unui ideal moral abstract, exprimând „revolta în sine” și nu în scopul schimbării raporturilor sociale, *Peer Gynt* exprimă o satiră a societății timpului, atenuată doar de farmecul

concepției populare și de evadarea în lumea legendei, din care își trage seva.

În caracterizarea pieselor de maturitate ale lui Ibsen, autorul menționează — în lumina textelor — o înnoire în concepția dramaturgului, prin coborârea de la problematica abstractă a omului izolat la lupta directă în cadrul frământărilor sociale. El observă că Ibsen ajunge la abandonarea „esteticii considerată ca avind o valoare în sine” și că abordează pentru prima oară problema adevărului pe plan social, considerind că „adevărul și libertatea sînt adevărații stâlpi ai societății”. (*Stilpii societății*. 1877) Deși nici aci marele nordic nu sezisează explicit bazele materiale ale putreziciunii morale și se dovedește atașat mai mult de „ideea” de progres, fără a întrezări soluția revoluționară, constatarea „contradicției dintre destinul omului și organizările sociale actuale, pe care le-au fundat oamenii” apare drept o poziție clară — deși limitată — față de problema înnoirilor societății.

Realismul dramaturgiei ibseniene se afirmă în special odată cu apariția primelor drame de ecou european: *Casa de păpuși* (1879), *Rosmersholm* și *Liga tinerimii*, care constituie — pe planuri diferite — aceeași pledoarie pentru relațiile morale firești în familie și pentru libertatea ideală a omului în genere. Continuind cu *Un dușman al poporului* (1882), interesantă mai ales pe linia definirii concepției etico-sociale a dramaturgului, opera lui Ibsen înregistrează o notă defetistă, decepționistă, ce caracterizează ultimele drame: *Hedda Gabler* (1891), *Rața sălbatică*, *Constructorul Solness* și *John Gabriel Borckmann* (1896), în care eroii se prăbușesc zdrobiți de insucces, sau condamnați de orgoliul lor inadaptabil la condițiile de viață obișnuită.

Teatrul lui Ibsen — arată cu dreptate autorul studiului de față — este o dramaturgie de idei, nu o literatură exclusiv teistică. Scriitorul pune probleme, la care sintem tentați să reflectăm, fără a-și impune

* Ovidiu Drimba, *Însemnări despre teatrul lui Ibsen*. Mica bibliotecă critică, E.S.P.L.A. 1956

propiile soluții, selectând în problematica pieselor sale un material viu — pe baza preferinței ideilor proprii — care îi sugerează linia conflictului dramatic și pregătește conturarea caracterelor esențiale.

De aceea, eroii săi sînt oameni complecși, măreți, frământați de probleme, figuri excepționale ce acționează pe linia revoltei morale împotriva lumii ce-i înconjoară. Fizionomia eroului ibsenian se definește astfel pe linia individualității puternice, a cărei intransigență e o adevărată pledoarie pentru ridicarea morală a societății.

Studiul închinat de O. Drimba dramaturgiei lui Ibsen pune în lumină adevărata semnificație psihologică și socială a operei, precum și realismul creației scriitorului — pe baza unei metode de riguroasă argumentare și exemplificare de texte — constituind un auxiliar prețios pentru înțelegerea teatrului marelui nordic.

M. M.

In legătură cu „Vlaicu Vodă”

Sînt autori care rămîn în fondul unei literaturi prin mijlocirea unei singure opere. *Vlaicu Vodă*, unica piesă a lui Al. Davila, a intrat astfel în patrimoniul clasic al dramei noastre istorice, oferind oricînd cititorilor sau spectatorilor săi o autentică poezie dramatică românească.

Noua ediție a operei apărută în „Biblioteca pentru toți” nu poate constitui decît un prilej binevenit de revenire și meditare asupra acestei piese clasice. Textul, care aparține celei de a cincea versiuni, reprezintă forma clasică a piesei în redactarea definitivă a lui Al. Davila, care, în exigența sa artistică, „nici pe acest al cincilea avatar al lui Vlaicu nu l-a considerat ca fiind cel de pe urmă”. Prin studiul care precede piesa, această ediție destinată uzului marilor mase de cititori — și în primul rînd elevilor și studenților — dobîndește o și mai mare utilitate. Cu atît mai mult, cu cît asupra activității și operei lui Al. Davila ne lipsește o lucrare monografică, o vedere de ansamblu cuprinzătoare.

Vlaicu Vodă este o piesă mult prea cunoscută pentru a fi recenzată în cîteva rînduri.

Dezvăluind un moment semnificativ din perioada încheierii statului feudal, Al. Davila a creat în *Vlaicu Vodă* eroi de dramă, viabili prin problematica lor sufletească, cu pasiuni autentice, care acționează într-un desăvîrșit cadru artistic. Studiul — semnat de Simion Alterescu — care precede opera, caută în primul rînd să valorifice conținutul social și ideologic al piesei. Autorul

prefetei trece în revistă, în mod sumar, activitatea lui Davila în cadrul directoratului Teatrului Național, preocupările sale innoitoare, care au dus la un substanțial avînt al primei noastre scene. După o scurtă incursiune biografică, studiul ne trasează coordonatele principale ale dramei *Vlaicu Vodă*, fundalul istoric pe care se înalță construcția piesei.

Analizînd acțiunea și caracterizînd personajele, autorul studiului acordă o deosebită și justificată atenție viziunii istorice a lui Davila, conținutului politic al piesei, urmărind măsura în care drama reflectă în mod veridic epoca.

Figura complexă a lui Vlaicu ne este revelată în trăsăturile fundamentale de caracter ale eroului — patriotism autentic imbinat cu ura împotriva cotorpitorilor, dorința de a încheia un stat feudal liber și independent: „Tocmai aceste caracteristici esențiale ale lui Vlaicu fac ca portretul domnitorului să fie veridic istoricește, să fie expresia tendințelor forțelor înaintate ale vremii.”

Sub același unghi de vedere este prezentată și figura Doamnei Clara, care apare drept una din cele mai proeminente figuri din galeria eroinelor literaturii noastre istorice.

Citind această prefață, care reconsideră opera în adevărata intenție a autorului și în realizarea ei artistică, completînd chiar imaginea oferită asupra sec. XIV muntean, printr-o judicioasă analiză a epocii, orice cititor s-ar putea declara satisfăcut, dacă n-ar citi imediat piesa.

În cazul acesta se ridică cîteva întrebări legitime.

Deși nu intenționăm să analizăm această dramă clasică — insuficient studiată de istoria literaturii noastre — nu putem totuși trece cu vederea deosebita sa valoare artistică, care în mod arbitrar a fost despărțită de conținut în prefața mai sus amintită. Subliniind forța ideilor care se desprind din înlănțuirea piesei, studiul acordă prea puțină importanță însușirilor artistice, teatralității din *Vlaicu Vodă* și faptului că lupta dintre tendințele înrobitoare ale catolicismului maghiar și aspirațiile spre independență ale statului feudal romînesc se oglindesc într-o piesă de teatru, într-o dramă cu legile sale specifice. Ar fi fost interesant să aflăm trăsăturile proprii eroului, trăirea sa intensă, caracterul său deosebit de interesant ca personaj scenic prin simularea pasivității și a supunerii pe care o afirmă și în dosul căreia se simte o voință puternică și conștient dirijată.

Caracterul oarecum didacticist al stu-